

10.10.2023

Група №23

Урок №3

Тема уроку: Написання складних слів разом, окремо, з дефісом.

Мета уроку: поглибити знання учнів про правопис складних слів, особливості їх творення та вживання; формувати навички правильно писати та вимовляти складні слова; виявити рівень засвоєння знань учнів з теми через проведення експертизи; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати усну та писемну мову; виховувати любов до рідного слова.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте §41 (ст.122-126) у базовому підручнику: Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.

2. Запам'ятати

Складні іменники

РАЗОМ

пишуться складні іменники:

1. Утворені за допомогою сполучного голосного о, е: чорнозем, зорепад, водогін.
2. Першою частиною яких є слова авіа, авто, аудіо, агро, біо, вело, відео, гідро, екстра, електро, кіно, лже, макро, мікро, мілі, моно, мото, псевдо, радіо, соціо, супер, стерео, теле, фото тощо: авіарейс, відеорепортаж, макроекономіка, радіопередача, супершоу.
3. Першою частиною яких є дієслово у формі наказового способу: горицвіт, перекотиполе, пройдисвіт (але люби-мене).
4. Першою частиною яких є числівник, записаний словом: п'ятикласник, сторіччя.
5. З першою частиною **напів-, полу-:** напівавтомат, полумисок.

6. З першою частиною *віце-, екс-, лейб-, альфа-, бета-, максі-, міні-, міді-, обер-, член-, унтер-, штабс-, контр-, поп-, веб-* : віцеректор, експрезидент, попмузика, вебсторінка, максіпрограма, мінімаркет (але контр-адмірал).

ЧЕРЕЗ ДЕФІС

пишуться складні іменники:

1. Утворені з двох іменників без сполучних голосних: купівля-продаж, інтернетмагазин, Вовчик-Братик, хліб-сіль.
2. Прикладки – видові назви, які стоять перед пояснюваним словом: Дніпро-ріка, сонтрава, Ведмідь-гора.
3. Назви одиниць виміру: тонно-кілометр, тонно-кілометр, людино-день (але трудодень).
4. Назви професій, посад, спеціальностей: прем'єр-міністр, генерал-майор.
5. Прикладки, що стоять після пояснюваного іменника й виражають ознаку, яку можна передати прикметником: дівчина-красуня, хлопець-богатир, дуб-велетень (але красуня дівчина, богатир хлопець, велетень дуб). **Виняток:** Святвечір.

ОКРЕМО

1. Власні і загальні назви з числівником пів (половина від чогось): пів Луганська, пів Японії, пів яблука, пів огірка (але півострів, півкуля, півоберт, піваркуш).
2. Прикладки – видові назви, що стоять після пояснювального слова: ріка Дніпро, місто Київ (але Дніпро-ріка, Київ-місто)

Складні прикметники

РАЗОМ

пишуться складні прикметники:

1. Утворені від залежних між собою слів (між ними НЕ можна вставити сполучник і):

східнослов'янський (східні слов'яни), лівобережний (лівий берег), теплолюбний (любить тепло), **але** усесвітньо історичний (хоч усесвітня історія)

2. До складу яких входять слова мало-, багато-, ново-, старо-, давньо-, нижньо-, верхньо- тощо: багатоканальний, староукраїнський, давньоруський, верхньодніпровський.
3. Першою частиною яких є числівник, записаний словом: семиденний, двадцятирічний.
4. Утворені від складних іменників, які пишуться разом: лісостеповий (бо лісостеп), газовидобувний (бо газовидобування), експрезидентський (бо експрезидент).
5. Прислівник + (діє)прикметник без залежного слова: важкохворий, вищезгаданий (**але** трохи вище згаданий)
6. З кінцевою частиною –сотий, -тисячний, -мільйонний: стотисячний, трьохсотп'ятдесятимільйонний.

ЧЕРЕЗ ДЕФІС

пишуться складні прикметники:

1. Утворені від незалежних між собою слів (між ними можна вставити сполучник і): мовно-літературний (мовний і літературний), валютно-фінансовий (валютний і фінансовий). **Винятки:** хитромудрий, зловорожий.
2. Назви відтінків кольору, смаку та поєднання кольорів: темно-зелений, кисло-солоний, червоно-чорний (але жовтогарячий, червоногарячий, золотогарячий).
3. Першою частиною яких є числівник, записаний цифрами: 50-річний, 2-гігабайтний.
4. Назви проміжних частин світу: південно-східний, північно-західний.
5. З першою частиною військово-, воєнно-: військово-спортивний, воєнно-стратегічний (**але** військовополонений, військовозобов'язаний).
6. З першим компонентом на -ико, -іко: історико-культурний, механіко-математичний.

Зауважте! Прикметники, утворені від складних іменників, пишуться так, як відповідні іменники: лісостеп – лісостеповий, Івано-Франківськ – івано-франківський, **але** іванофранківець.

Треба відрізнити складні прикметники та словосполучення, утворені з прислівника та прикметника (дієприкметника): чітко окреслений, цілком правильний (прислівник у таких випадках логічно наголошений і виступає членом речення).

Запам'ятайте: суспільно корисний, суспільно необхідний, суспільно важливий (бо корисний для суспільства, необхідний для суспільства, важливий для суспільства).

Слова з іншомовними префіксами *інтер-*, *контр-* пишуться разом:

інтерконтинентальний, контрудар (**але** контр-адмірал).

ОКРЕМО

1. Прислівник + (діє)прикметник, якщо прислівник зберігає логічний наголос: абсолютно сухий, діаметрально протилежний, усесвітньо відомий.

3. Логічний диктант.

Записати, знімаючи ризик. Дослідити, чи всі слова є складними.

Пояснити правопис їх.

Анти/теза, не/прияць, взаємо/допомога, все/бічний, жовто/блакитний, кисло/молочний, добро/дійний, життє/радісний, жовто/гарячий, загально/освітній, мікро/скопичний, кіно/зйомка, легко/важний, пів/яблуні.

4. Визначте в кожному рядку третє зайве за написанням слово. Свій вибір обґрунтуйте.

Жовто/гарячий, сіро/голубий, молочно/білий.

5. Домашнє завдання:

- Зробити стислий конспект по темі уроку в зошит.

- Вивчити правила написання складних слів

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.